

Mezinárodní právo

Kolizní úprava dědického práva,
závazkového práva a věcného práva

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**

OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

Mgr. Danuta Duda, Ph.D.

Kolizní úprava dědického práva

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- V české právní úpravě ZMPS je v rozsahu kolizní normy upraven okruh těchto otázek:
 - - zda je dán důvod pro dědění
 - - co patří do dědictví
 - - otázka dědické způsobilosti a dědické nezpůsobilosti
 - - okruh dědiců ze zákona
 - - jak se nabývá dědictví
 - - rozdělení majetku mezi dědice
 - - odpovědnost za závazky zůstavitele
 - - postavení správce dědictví nebo vykonatele závěti
 - - dědění ze závěti
 - - zrušení závěti
 - - vydědění
 - - odmítnutí a přijetí dědictví
-

Kolizní úprava dědického práva

- Hraniční určovatel **obvyklý pobyt (lex domicilii)** zůstavitele je časově stabilizován v době jeho smrti. Nerozlišuje se, zda jde o dědictví, jehož předmětem je movitá, či nemovitá věc.
 - § 74 odst. 1 ZMPS
 - (1) Pravomoc českých soudů k projednání dědictví je dána, měl-li zůstavitel v době své smrti obvyklý pobyt v České republice. **(lex domicilii)**
 - (2) Jde-li o nemovitou věc, která je na území České republiky, je pravomoc českých soudů k projednání dědictví dána výlučně. **(lex rei sitae)**
 - § 76 ZMPS
 - Právní poměry dědické se řídí právním řádem státu, ve kterém měl zůstavitel obvyklý pobyt v době smrti. Jestliže zůstavitel byl státním občanem České republiky a alespoň jeden z dědiců má v České republice obvyklý pobyt, použije se český právní řád.
 - Problematika **štěpeného dědického titulu** (znamená aplikaci dvou rozdílných hraničních ukazatelů lex domicilii a lex rei sitae) →
-

Kolizní úprava dědického práva

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- → Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 650/2012 ze dne 4. července 2012 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a přijímání a výkonu veřejných listin v dědických věcech a o vytvoření evropského dědického osvědčení
 - Článek 4
 - **Obecná příslušnost**
 - Soudy členského státu, na jehož území měl zůstavitel obvyklý pobyt v době smrti, jsou příslušné rozhodovat o dědictví jako o celku.
 - **Příklad:** Pan X, český státní občan, pracoval posledních 10 let v Německu, kde trávil pravidelně čtyři dny v týdnu. Zbývající čas trávil v ČR, kde žije jeho rodina a kde se nachází většina jeho majetku. V Německu měl pouze bankovní účet. Zemřel při dopravní nehodě v Rakousku. V tomto případě lze dospět k závěru, že obvyklý pobyt zůstavitele se nacházel v ČR, protože k ní vykazuje **úzký a trvalý vztah**.
-

Kolizní úprava dědického práva

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- Čl. 5 Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 650/2012
 - **Dohoda o volbě soudu**
 - 1. Pokud právo, které si zůstavitel dle **čl. 22 tohoto Nařízení** (Každá osoba si může zvolit za právo, jímž se řídí její dědictví jako celek, právo státu, jehož je státním příslušníkem v době uskutečnění této volby nebo v době smrti.) zvolil, aby se jím řídilo jeho dědictví, je právem členského státu, mohou se dotčené strany dohodnout, že soud či soudy tohoto členského státu jsou výlučně příslušné k rozhodování o kterékoli otázce související s dědictvím.
 - 2. Uvedená dohoda o volbě soudu se sjednává písemně s uvedením data a podpisu dotčených stran. Písemné formě jsou rovnocenná veškerá sdělení elektronickými prostředky, která umožňují trvalý záznam dohody.
 - **Příklad:** Pan X německý státní příslušník zemřel v roce 2017. V okamžiku smrti měl obvyklý pobyt v ČR, kde rovněž zemřel. Majetek tvořící pozůstalost se nachází v ČR i v Německu. Pan X zanechal závěť obsahující i volbu německého práva. Dědici jsou manželka i dítě. Dědicové sjednali dohodu o volbě německých soudů. Pokud zemřel pan X na území ČR, je pravděpodobné, že české soudy zahájí dědické řízení bez návrhu, neboť jim svědčí příslušnost **dle čl. 4 Nařízení o dědictví**. Český soud bude povinen prohlásit svoji nepřislušnost **dle čl. 6 písm. b) Nařízení** (soud prohlásí, že není příslušný, jestliže se strany řízení v souladu dohody, že přenesou příslušnost k soudu členského státu zvoleného práva). Německé soudy budou příslušné **dle čl. 7 písm. a) Nařízení** (soudy členského státu, jehož právo si zůstavitel zvolil podle článku 22, jsou příslušné pro rozhodování o dědictví, pokud soud, u něhož bylo řízení zahájeno dříve, prohlásil ve stejné věci svou nepřislušnost).
-

Kolizní úprava závazkového práva

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- **ZÁVAZEK (obligace)**
 - Jde o **vztah** mezi věřitelem a dlužníkem.
 - Ze **závazku** má **věřitel** vůči dlužníku právo na určité plnění jako na **pohledávku** a **dlužník** má povinnost toto právo splněním **dluhu** uspokojit (§ 1721 NOZ)

 - **DLUH – co má být plněno**
 - **DLUŽNÍK – kdo plní**
 - **VĚŘITEL – komu má být plněno**
 - **POHLEDÁVKA – věřitelovo právo na plnění**
-

Kolizní úprava závazkového práva

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- Aby se **závazkový vztah** mezi účastníky mohl kvalifikovat jako „**mezinárodní**“, a tudíž mohl být se všemi důsledky zařazen do práva mezinárodního obchodu, musí obsahovat takzvaný „mezinárodní prvek“. Ten se může vyskytovat ve trojí podobě:
 - **v subjektu**, přičemž v závazkových vztazích nehraje žádnou zvláštní roli státní příslušnost osoby (státní občanství), která do takového závazkového vztahu vstupuje. Rozhodujícím kritériem bude naopak skutečnost, že subjekty závazkového vztahu budou mít **místo podnikání, sídlo, pobyt nebo bydliště** na území různých států.
 - **v předmětu závazkového vztahu** – musí jít o významnou skutečnost, pokud se týká předmětu právního vztahu, který se bude nacházet v zahraničí (například předmětem kupní smlouvy bude nemovitost nacházející se v Portugalsku nebo akcie švédské obchodní společnosti).
 - **v právní skutečnosti** musí jít o důležitou právní skutečnost, která musí nastat v zahraničí. Nejčastěji půjde o uzavření smlouvy v zahraničí nebo o škodu, která vznikne také v zahraničí.
-

Kolizní úprava závazkového práva

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- Každý soukromoprávní vztah s mezinárodním prvkem se musí řídit podle právních předpisů určitého státu.
 - V závazkových vztazích se toto právo označuje jako **obligační statut** (nebo také **závazkový statut**, nebo **rozhodné právo**). Obligační statut upravuje práva a povinnosti účastníků závazkového vztahu.
 - Vnitrostátní právní předpisy prakticky všech států umožňují účastníkům mezinárodního obchodního styku u závazkových smluv provést výběr práva, tak zvanou volbu práva. Volbou práva se rozumí shodný projev vůle účastníků určitého právního vztahu, že jejich vztah se bude řídit určitým právním řádem.
-

- **Římská úmluva o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy, otevřená k podpisu v Římě dne 19. června 1980**
 - Článek 3 odst. 1, 2
 - **Svobodná volba práva**
 - Smlouva se řídí právem, které si strany zvolí. A) Volba musí být vyjádřena výslovně nebo vyplývat s dostatečnou jistotou z ustanovení smlouvy nebo okolností případu. B) Svou volbou mohou strany zvolit právo rozhodné pro celou smlouvu, nebo pouze pro její část. C) Strany se mohou kdykoli dohodnout, že se smlouva bude řídit jiným právem, než kterým se dosud řídila v důsledku předchozí volby podle tohoto článku nebo na základě jiného ustanovení této úmluvy.
-

- **Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 ze dne 17. června 2008 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (Řím I)**
 - **Volba práva**
 - Čl. 3 odst.1 Smlouva se řídí právem, které si strany zvolí. Volba musí být vyjádřena výslovně nebo jasně vyplývat z ustanovení smlouvy nebo okolností případu. Strany si mohou zvolit právo rozhodné pro celou smlouvu nebo pouze pro její část.
 - Čl. 3 odst. 2 Strany se mohou kdykoli dohodnout, že se smlouva bude řídit jiným právem, než kterým se dosud řídila v důsledku předchozí volby podle tohoto článku nebo na základě jiných ustanovení tohoto nařízení. Žádná změna rozhodného práva provedená po uzavření smlouvy se nedotýká její formální platnosti podle článku 11 a ani se nepříznivě nedotýká práv třetích osob.
 - **Příklad :** Společnost A mající sídlo a místo podnikání na území ČR, uzavřela smlouvu se společností B, mající místo podnikání a sídlo na území Velké Británie. Předmětem smlouvy byla dodávka strojů z Velké Británie. Jako rozhodné právo pro smlouvu si dohodly české právo.
-

Kolizní úprava závazkového práva

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVÍNĚ

- **Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 ze dne 17. června 2008 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (Řím I)**
 - **Rozhodné právo při neexistenci volby práva - čl. 4 odst.1**
 - V míře, ve které nebylo právo rozhodné pro smlouvu zvoleno podle článku 3, a aniž jsou dotčeny články 5 až 8, je právo rozhodné pro následující smlouvy určeno takto
 - a) smlouva o koupi zboží se řídí právem země, v níž má prodávající obvyklé bydliště
 - b) smlouva o poskytování služeb se řídí právem země, v níž má poskytovatel služby obvyklé bydliště
 - c) smlouva, jejímž předmětem je věcné právo k nemovitosti nebo nájem nemovitosti, se řídí právem země, ve které se nemovitost nachází;
 - d) bez ohledu na písmeno c) se nájem nemovitosti uzavřený pro dočasné soukromé užívání na dobu nejvýše šesti po sobě jdoucích měsíců řídí právem země, v níž má pronajímatel obvyklé bydliště, pokud je nájemce fyzickou osobou a pokud má své obvyklé bydliště ve stejné zemi;
 - e) franšízová smlouva se řídí právem země, v níž má osoba, jíž je franšíza udělena, obvyklé bydliště
 - f) smlouva o distribuci se řídí právem země, v níž má distributor obvyklé bydliště
 - g) smlouva o koupi zboží v dražbě se řídí právem země, v níž se dražba koná, pokud takové místo lze určit
-

- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 864/2007 ze dne 11. července 2007 o právu rozhodném pro mimosmluvní závazkové vztahy (Řím II)
 - Čl. 4 odst. 1 Nestanoví-li toto nařízení jinak, je rozhodným právem pro mimosmluvní závazkové vztahy, které vznikají z civilních deliktů, **právo země, kde škoda vznikla**, bez ohledu na to, ve které zemi došlo ke skutečnosti, jež vedla ke vzniku škody, a bez ohledu na to, ve které zemi nebo kterých zemích se projevily nepřímé následky této skutečnosti.
 - **Příklad:** Ve státě A dojde k úniku jedovatých chemikálií z továrny tyto chemikálie vyrábějící. Chemikálie proniknou podzemní vodou do řeky, dostanou se do státu B a tam způsobí škodu na životním prostředí. Rozhodným právem bude právo státu B, bez ohledu na skutečnost, že k úniku jedovatých chemikálií došlo ve státě A.
-

- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 864/2007 ze dne 11. července 2007 o právu rozhodném pro mimosmluvní závazkové vztahy (Řím II)
 - Čl. 4 odst. 2 Mají-li však osoba, vůči které je vznášen nárok na náhradu škody, a poškozený v okamžiku vzniku škody **obvyklé bydliště ve stejné zemi, použije se právo této země.**
 - **Příklad:** Subjekt A, český státní příslušník s bydlištěm na území ČR, připraví při společné dovolené v Chorvatsku k večeři krevety, které zkonsumuje subjekt B, také český občan s bydlištěm na území ČR. Konzumace krevet způsobí subjektu B žaludeční a střevní obtíže, kvůli nimž je po zbytek dovolené hospitalizován. Případné nároky subjektu B vůči subjektu A budou řešeny dle českého práva, tj. práva země, kde oba mají obvyklé bydliště.
-

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 864/2007 ze dne 11. července 2007 o právu rozhodném pro mimosmluvní závazkové vztahy (Řím II)

Čl. 14

Strany si mohou zvolit právo, kterým se bude řídit jejich mimosmluvní závazkový vztah:

- a) dohodou, která byla uzavřena poté, co došlo ke skutečnosti, jež vedla ke vzniku škody nebo
- b) dohodou, která byla svobodně sjednána před tím, než došlo ke skutečnosti, jež vedla ke vzniku škody, v případě, že všichni účastníci jednají v rámci své podnikatelské činnosti

Příklad: Subjekt A, český státní příslušník s bydlištěm na území ČR, způsobí při jízdě na lyžích nehodu, při níž dojde k poškození zdraví subjektu B, slovenského státního příslušníka s bydlištěm na území ČR. Nehoda se stane na sjezdovce v Rakousku. Pro vzájemný mimosmluvní závazek subjekty zvolí švýcarské právo.

- **Movité a nemovité věci**
 - § 498 Občanského zákona (OZ)
 - **Nemovité a movité věci**
 - (1) Nemovité věci jsou pozemky a podzemní stavby se samostatným účelovým určením, jakož i věcná práva k nim, a práva, která za nemovité věci prohlásí zákon. Stanoví-li zákon, že určitá věc není součástí pozemku, a nelze-li takovou věc přenést z místa na místo bez porušení její podstaty, je i tato věc nemovitá.
 - (2) Veškeré další věci, ať je jejich podstata hmotná nebo nehmotná, jsou movité.
-

Kolizní úprava věcného práva

- **U věcných práv se nejčastěji setkáme s následujícími určovateli:**
 - místo polohy věci (lex rei sitae);
 - místo odeslání věci (lex loci expeditionis);
 - místo určení věci (lex loci destinations);
 - státní příslušnost subjektu (lex patriae);
 - obvyklý pobyt subjektu (lex domicilii);
 - právní řád, kterým se řídí základní vztah (lex causae).
-
- V souladu s § 69 odst. 1 ZMPS pracuje tento zákon s kvalifikací dle hraničního určovatele **lex rei sitae, tedy dle práva místa polohy věci.**
 - Lex rei sitae má u věcných práv silnou tradici.
-

Kolizní úprava věcného práva

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- § 68 ZMPS
 - **Pravomoc pro práva k nemovitým věcem**
 - Rozhodovat o právech k nemovitým věcem, které jsou na území České republiky, přísluší výlučně českým soudům nebo jiným příslušným českým orgánům veřejné moci.
 - **Rozhodné právo**
 - § 69 ZMPS
 - (1) **Věcná práva k nemovitým věcem i k hmotným věcem movitým** se řídí, pokud v tomto zákoně nebo v jiných právních předpisech není stanoveno něco jiného, **právním řádem místa, v němž věc je**. Podle tohoto právního řádu se rovněž určuje, zda věc je nemovitá nebo movitá.
 - (2) Věcná práva k plavidlům a letadlům, která se zapisují do veřejného rejstříku, jejich vznik a zánik se řídí právním řádem státu, v jehož působnosti je tento rejstřík veden. (**lex loci registrationis**).
-

Kolizní úprava věcného práva

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- **Vznik a zánik věcných práv k hmotným věcem movitým, které se převádějí na základě smlouvy**
 - K převodu jejich vlastnického práva dochází na základě smlouvy.
 - Ta je v mezinárodním právu soukromém upravena svým vlastním rozhodným právem, tzv. obligačním statutem, který je však z podstaty smlouvy jakožto ujednání mezi přesně vymezenými subjekty závazný pouze pro vztahy mezi těmito subjekty a nemůže být bez dalšího aplikován i v rámci vztahů k třetím osobám.
 - Okamžik převodu vlastnického práva se určí podle obligačního statutu, ovšem s účinky nejen vůči smluvním stranám, ale také vůči třetím osobám.
 - Měla by tím být chráněna právní jistota smluvních stran, kterou zákonodárce v rámci mezinárodního obchodu upřednostňuje před zájmy třetích osob, a tím pádem je podpořen volný přeshraniční pohyb zboží.
 - **§ 70 odst. 2 ZMPS**
 - **Vznik a zánik vlastnického práva k hmotným věcem movitým, které se převádějí na základě smlouvy, se řídí právním řádem, kterým se řídí smlouva, která je základem pro vznik nebo zánik vlastnického práva. (lex contractus)**
-

- **Přepravované věci – res in transitu**
 - Zvláštní kolizní norma je nutná vzhledem k tomu, že místo polohy věci jako hraničního určovatele pro věcná práva k movitým věcem je proměnlivou skutečností, neboť může docházet ke změnám polohy movité věci jejich přemístěním z jednoho státu do druhého státu.
 - Přepravovanou věcí – res in transitu je věc, u které teprve po zahájení přepravy z jednoho státu do druhého, avšak před jejím skončením dojde k právní skutečnosti, jež je rozhodná pro vznik nebo zánik věcného práva k ní.
 - **§ 70 odst. 3 věta první ZMPS**
 - (3) Jestliže právní jednání, které má být základem pro vznik a zánik věcných práv k hmotným věcem movitým, bylo učiněno po započetí přepravy takové věci po dobu trvání přepravy, **řídí se tento vznik a zánik právním řádem místa, odkud byla věc odeslána. (lex loci expeditionis)**
-

- **Cenné papíry v přepravě**
 - Převážná část přepravovaných věcí se v dnešní praxi mezinárodního obchodu přepravuje za použití cenných papírů (např. náložných listů, konosamentů).
 - Dispozice se zbožím, tj. převody vlastnického práva, se v těchto případech uskutečňují formou dispozice s cennými papíry, které ztělesňují nárok na vydání a nakládání přepravovaným zbožím.
 - Praxe tedy používá práva místa polohy cenného papíru (**lex situs chartae**) v době dispozice s ním pro převod věcných práv k přepravovanému zboží.
 - **§ 70 odst. 3 věta druhá ZMPS**
 - (3) Jestliže se však vznik a zánik věcných práv k těmto věcem uskutečňuje nakládáním s cenným papírem, který je nutno předložit za účelem vydání věci a nakládání s ní, použije se právního řádu místa, v němž je cenný papír v době nakládání s ním.
-

Literatura

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- DOBIÁŠ P., Z. KUČERA, T. MACH a B. POLÁČEK, 2014. *Sbírka příkladů z mezinárodního práva soukromého*. Praha: Leges. ISBN 978-80-87576-81-6.
 - MALACKA M. a L. RYŠAVÝ, 2019. *Mezinárodní právo soukromé*. Praha: Leges. ISBN 978-80-7502-358-2.
 - ROZEHNALOVÁ, N., K. DRLIČKOVÁ, T. KYSELOVSKÁ a J. VALDHANS, 2018. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie. 2. vydání*. Praha: Wolters Kluwer ČR. ISBN 978-80-7598-123-3.
-

Dekuji za pozornost
